

MÚLTIDÉZŐ

XIII. ÉVFOLYAM, 2024. I. SZÁM

A Múltidéző ezúttal a lipárti boltnak állít emléket, miután az egykor önálló, majd 1949-ben a Vasszécsenybe olvasztott Lipárt község vegyesboltja 148 év után jogutód nélkül megszűnt, ami azt jelenti, hogy ennek a falurésznek nincs többé semmilyen boltja, ahol a legszükségesebb élelmiszereket, és egyéb háztartási kellékeket meg tudja vásárolni.

1. kép: Az 1844-es II. Osztrák katonai térkép; 2. kép: 1857-es kataszterterkép, a 42-es helyrajzi számú ingatlant vásárolta meg a falu 1875-ben iskolaépületnek, amiből a II. Világháború után vegyesboltot alakítottak ki, amely 2023-ig létezett; 3. kép: Az 1916-os kataszterterkép ugyanerről az épületről, aminek itt már 149 a helyrajzi száma

1875-ben Lipárt község a Vasvár-Szombathely Székeskáptalannal (a falu földbirtokosával) és Köves Antal szécsenyi plébános egyetértésében megvásárolt egy lakóházat, az Ószög (az egykori Milek falu) országút felőli utolsó telkén, amihez katolikus iskolaépület építtetett, amit a szombathelyi Brenner János tervezett meg.

4. kép: Az Ószögi régi lipárti bolt, előtte lipárti férfiak, legények; 5-6. kép: Lipárt központjában 1875-ben állított Raffensperger kereszt

Még ugyanebben az évben a szintén szombathelyi Raffensperger Ignáccal „Isten dicsőségére” egy kőkeresztet állíttatott a két falurészt, Lipártot (Főszög) és Mileket (Ószög) egyesítendő, az országútra és a faluk útjaira merőleges keresztveződésben, és így kialakított egy faluközpontot a Káptalan uradalmi központja mellett. Később erre merőleges utcára építették fel a községházát és a tűzoltószertárt, ami ma az Ásványmúzeum. Gombkötő György volt ekkor a lipárti bíró, Zsigmond Imrét választották az első kántortanítónak az iskolába. (Ebből az iskolaépületből lett a II. Világháború után kialakítva a lipárti vegyesbolt.) Fűszeres bolt már ebben az időben is létezett Lipárton, az ószögi részen, egy lakóházból kialakítva, majdnem átellenben a mileki malommal (4. kép).

1889-ben 522-en éltek Lipárton (Szécsenyben 758-an). 1896-ban 513-an éltek Lipárton, 61 lakóház állt a faluban. 1902-ben Marton Vincét választották meg kántortanítónak a lipárti iskolába, a kinevező okirat leírja az iskola melletti tanító lakást is:

„téglából épült, cseréppel fedett, jó karban lévő épület, 2 szoba, konyha, kamra, istálló, pajta.” (A 12.-14. fényképeken még látható az iskola/bolt melletti tanítólakás.)

7. kép: Az 1910-ben alakult Lipárti Tűzoltó Egyesület tagjai a Székeskáptalan uradalmi épületei előtt, a kép jobb szélén hátul nyárfák mögött az iskolaépület; 8. kép: Lipárti Színjátszók a régi katolikus iskolaépület előtt, középen Bíró István kántortanító

1904-ben is négy alkalommal rendeztek országos vásárt Szécsenyben, ahol a lipártiak is hozzájuthattak különböző ház körül szükséges vásári portékákhoz (még 1912-ben, 1930-ban és 1943-ban is rendeztek országos vásárokat Vasszécsenyben, a régi Vásártéren, a mai focipálya helyén). 1906-ban 493-an éltek Lipárton (Szécsenyben 826-an). 1909-ben Lipártot 499-en lakják (Vasszécseny 815-en). 1914-ben Lipárton már 588-an éltek (Vasszécsenyben 781-en). 1910-ben 2 tantermes iskolaterv készült Lipárton, ami a tanítói lakás megnagyobbítását is tartalmazta. 1912-ben az iskolaépület és tanítólakás telkét telekkönyvileg a lipárti templomhoz írták, és az iskolafelújítás helyett, Mikes János püspök javaslatára az iskolatelek végében, az országút mellé teljesen új iskola és tanítólakás építése mellett döntöttek, amit 1913-ban fel is építettek. (Ez ma az u. n. Sarokiskola, tehát több mint 100 éve is hasonló szempontok alapján alakították ki Lipárt központját, közintézményeket létesítettek a két falurész egybekapcsolásával. Később a rumi vasút megszűnésekor Oswald Győző akkori tanácselnök, hasonló módon forrasztotta egybe Vasszécsenyt és Lipártot, amikor a 87 főút mellé építette fel az új tanásházast és óvodát. Ma ez a bölcsődével, az orvosi rendelővel és a körjegyzőséggel egészült ki.)

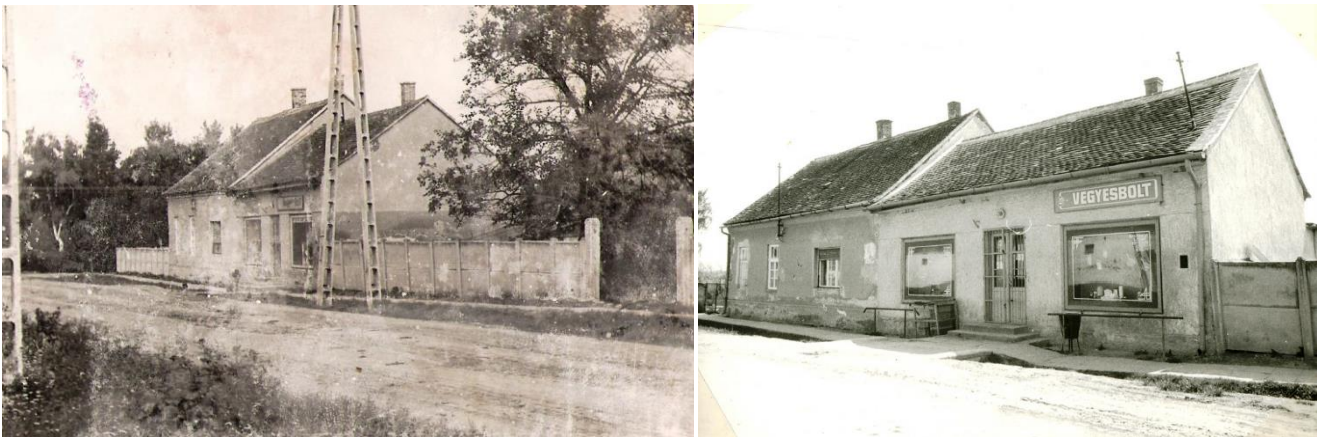
9. kép: Lipárti Színjátszók a régi katolikus iskolaépület előtt, középen Bíró István; 10. kép: A lipárti katolikus iskola tanulói a régi iskola előtt, középen Bíró István

1925-ben 570-en éltek Lipárton (83 lakóházban), Sütő Antalné, Wittmann Stefánia volt a boltos (Vasszécsenyben ekkor 870-en éltek). 1931-ben is Sütő Antalné, szül. Wittmann Fáni volt a fűszer és vegyeskereskedő Lipárton. Az előző évi népszámlálás adatai szerint 511-éltek Lipárton 88 lakóházban (Vasszécsenyben 985-en). 1934-ben 514-en éltek Lipárton (Vasszécsenyben 898-an). 1940-ben 556-an éltek Lipárton (Vasszécsenyben 944-en). 1943-ban 541-en éltek Lipárton (Vasszécsenyben 874-en). 1947-ben 568-an éltek Lipárton (Vasszécsenyben 909-en, 1949-től már nincsenek külön adatok). Ezeket a számadatokat csak azért közöljük, hogy kb. félezer embert szolgált ki a lipárti bolt a múltban, és ma ugyanennyi maradt vegyesbolt nélkül. Minden történelmi korban fontos szerepe volt a boltoknak a lakosság ellátásában, ez így volt a maszek világban, és így volt a szövetkezeti rendszerben.

11. kép: Ökrös szekér az 1913-ban átadott új lipárti katolikus iskola előtt, háttérben a régi iskolaépület, immár vegyesboltként; 12. kép: A lipárti vegyesbolt, háttérben a sarokiskola előtti villanytorony

Különösen a Kádár korszakban, amikor már az új típusú lakóházakba nem építettek kemencéket, a falu kenyérrrel való ellátása kiélezett helyzeteket is teremtett, különösen a téli időszakokban, amikor a hófúvások miatt akadozott a közlekedés, és néha nem ért ki Szombathelyről a kenyeres autó. Lökkös, az akkori boltos nem győzte csillapítani a felforrósodott indulatokat, ugyanis az volt a tét, hogy a családoknak kerül-e „mindennapi kenyér” az asztalra.

13-14. kép: A lipárti vegyesbolt a múlt század második felében, mellette még áll az 1875-ben épült egykori tanítóilakás

A boltnak a megszűnése azonban nem szokványos, mivel épp a megszüntetése, bezárása előtt lett állami támogatással felújítva a környezete a Magyar Falu Program keretében „a vidék fejlődéséért”, ahogy ezt az épület falára elhelyezett tábla közli velünk. A bolt bezárásával épp visszafejlődött, elmaradottabbá vált Lipárt. (A Múltidéző korábbi számai itt elérhetők: <http://vasszecsényimultidezo.hu/>)

15. kép: A lipárti bolt épülete és környezete a megszűnésekor; 16. kép: A Lipárti boltra kihelyezett tábla az állami támogatásról; 17. kép: Az utolsó lipárti boltos kiírása a boltajtóra a bolt végleges bezárásáról